

THE DIARY OF THE POST-MODERN WRITER. MASKS AND MULTIPLE IDENTITIES

Silvia-Maria Comanac (Munteanu), PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This article aims to reveal the ludical and ironical strategies of a post-modern writer – Mircea Cărtărescu, who has built an unusual narrative identity, using different masks and creating some complexes. The diary functions as a mirror in which we can observe the Others or the same One, wearing a new mask. Experiencing his own crisis of getting out of literature, the writer develops, totally conscious, a series of complexes, used as a magical formula of defence and camouflage the true person and / or other creative personalities. Placing under scrutiny, with finesse and method, every act, thought, deed, the writer denounces a perpetual state of conflict, emotions and intellect level, causing dissatisfaction. Superego, an auditor visible in the pages of the Journal, conscientiously fulfills its function of introspection, discovering outdated moral values and inability to adapt to the reality. The ambiguity between the writer and the narrator is constantly amplified, so that the reader may hardly distinguish the real identity.

Keywords: complexes, diary, identity, mask, Superego

Asumându-și riscul de fi *devorat* de exegeți, Mircea Cărtărescu-diaristul a publicat până în prezent aproximativ 1521 de pagini de jurnal, care reprezintă (de fapt) o selecție riguroasă a notațiilor ritmice ale scriitorului. Fragmentarismul discursului diaristic nu constituie un impediment în receptarea unui univers aflat la granița dintre ficțiune și non-ficțiune, un univers în care autorul viețuiește, scrie, visează și halucinează, citește, trăiește, se lamentează, resimte cu intensitate maximă bucuriile și tristețile vieții unui om dublat în permanență de creator.

Aparenta suprapunere a eului biografic cu Eul profund derutează lectorul inocent, mai ales că un jurnal ar trebui să respecte clauza sincerității. Să nu uităm de avertismentul lui Eugen Simion, care afirma în deplină cunoștință de cauză faptul că „O sinceritate absolută nu există”¹. Din această perspectivă, se produce o dedublare a glasurilor, marcată prin apelul la persoana a III-a, existența unui Celălalt care comunică trăiri exterioare sieși, asemenea unui spectator. Astfel, cititorul unui jurnal este prins în plasa măștilor a(u)ctoriale, confecționate de jocul scriiturii confesive. Diarismul impune disocierea mai multor euri, discret camuflete de (auto)ironia și precizia scripturală a lui Mircea Cărtărescu, imbricate și intercalate într-o voce unică: eul profund, eul biografic/ social și eul ficțional. Cele trei euri par a fi subordonate Supraeului, instanța severă care-i dictează și-i ghidează fiecare acțiune spre atingerea Totului. Devenit personaj în paginile *Jurnalului*, scriitorul poate fi perceput ca un Eu scindat sub povara scrisului, a timpului și a banalului cotidian.

Dacă luăm în considerare ideea că „numai ficțiunea spune adevărul”², atunci trebuie să acceptăm veridicitatea discursului diaristic, fără a neglija disocierea eurilor și să vedem pe Mircea Cărtărescu drept un Altul, produs al scriiturii. Pe fondul crizei *ieșirii din literatură*, diaristul postmodern, spirit ludic, (auto)ironic și hiperlucid, dezvoltă, în deplină cunoștință de

¹Eugen Simion, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, București, Editura Cartea românească, 1981, p. 178.

²*Ibidem*, p. 178.

cauză, mai multe complexe, utilizate ca formule magice de apărare și camuflare a adevăratei persoane și/sau personalități creatoare. Am optat să prezint în această lucrare două dintre aceste complexe, respectiv complexul impotenței creatoare și complexul „funcției” marginale.

Complexul impotenței creatoare

Orice scriitor trece prin perioade mai puțin fertile, asta se știe. Mircea Cărtărescu nu este nici primul, nici ultimul creator care se plânge de neputința de a scrie. Însuși marele Kafka se confesa în intimitate cu privire la sterilitatea ficțională: „Pentru prima dată după o săptămână, eșec aproape total în scris. De ce? Și săptămâna trecută am traversat diverse stări sufletești și m-am ferit ca ele să-mi influențeze scrisul, dar mă tem să scriu despre asta”³. Ceea ce-l unicizează însă pe diaristul postmodernist este modul în care transformă lipsa de inspirație într-un complex, cu rădăcinile înfipite în patologie: „Schizofrenul nu visează decât la realizarea dorințelor sale”⁴. Cum dorința nu se poate îndeplini zilnic, Eul devine impacientat, anxios, pesimist, simulând crize de paranoia sau accese de furie incontrolabilă, clasificabile în categoria nevrozei de angoasă⁵: „*Nevroza mea înaintează și nu pot să-i fac față. Ce-o, o fi; mă las dus de ea. Oricum viața mea s-a sfârșit. Afară e nebunie, înăuntru nevroză. Totul e la pământ*”⁶. Sentimentul de angoasă provine din teama, aproape irațională, că nu mai poate scrie la fel de bine ca în trecut sau nu va fi capabil să finalizeze proiectul *Orbitor*.

Pentru a atenua absența din literatură, scriitorul publică (după o epurare consistentă, bine gândită și echilibrată) însemnările zilnice, cărora le atribuie un profil plutonic: „*Jurnalul rămâne mai departe cel mai adevărat, mai important și – pe mari spații de timp – unicul* (s. a.) *mod de a ști că exist, că viața mea interioară, intrată uneori în strâmtoni aproape fără speranță, continuă și caută largul*”⁷. Latura plutonică corespunde laboratorului de creație unde se frământă văpăile obscure, iar creația sa se naște mai din adânc, reflectând focul subteran ce i-a (re)modelat ființa. Scopul *Jurnalului* constă, așadar, în a atrage atenția publicului că M.C. (încă) există, revelându-i prin aceste pagini planurile sale, infiltrate subtil în demonstrația travaliului creator, și pregătind terenul pentru noile apariții.

Angoasa a fost explicată de către Sigmund Freud prin mai multe teorii, dintre care selectăm două: cea care se referă la reiterarea experienței nașterii⁸ (pentru că zămislirea operei reprezintă tot o acțiune de a aduce pe lume) și existența unei angoase-semnal, care avertizează Eul în privința dezechilibrului cauzat de lipsa scrisului: „*N-am mai scris nicio pagină de peste jumătate de an, și-n timpul-ăsta viața mea a fost informă, asemănătoare tremurăturilor dezorganizate ale panicii sau agoniei. M-am simțit mai vid și mai neînsemnat ca oricând, mai sudat în obiecte și zile, fără aer și fără să mă pot mișca*”⁹. Vigilența Supraeului impune

³ Franz Kafka, *Jurnal* (traducere din limba germană și note de Radu Gabriel Pârvu), București, Editura RAO, 2007, p. 257.

⁴ Jean Laplanche, J.-B. Pontalis, *Vocabularul psihanalizei*, (traducere de Radu Clit. Alfred Dumitrescu, Vera Șandor, Vasile Dem. Zamfirescu), București, Humanitas, 1994, p. 384.

⁵ Charles Rycroft, *Dicționar critic de psihanaliză* (traducere din engleză de Sofia Manuela Nicolae), București, Editura Trei, 2013, p. 184: („orice psihonevroză în care angoasa este simptomul predominant”).

⁶ Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, I, (1990 – 1997), București, Humanitas, 2001, p. 11.

⁷ *Ibidem*, p. 451.

⁸ Vezi Sigmund Freud, *Introducere în psihanaliză, Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene* (traducere, studiu introductiv și note de dr. Leonard Gavrilu), București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980, pp. 437 – 458.

⁹ Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, II, (1997 – 2003), București, Humanitas, 2001, p. 11.

supravegherea activității zilnice și detectarea înstrăinării de ficțiune, ce pune în pericol disoluția Eului. Teama de viața comună, fără esența vulcanică a scrisului, denumește un real pericol, ce amenință identitatea diaristului. Este evocată o sterilitate artificial prelungită, dacă avem în vedere că scriitorul își concentrează atenția și asupra altor proiecte minore; și nu trebuie ocolit nici jurnalul, care abundă în pagini de ficțiune. Vidul existențial reprezintă tentativa Eului de a se elibera de un Supraeu despot.

Impresionantă ni se relevă metafora carcerală, care animă eul ficțional să se poziționeze într-o stare de așteptare a (re)descoperirii sale: „*Sunt închis ca un seif a cărui cheie n-o mai găsește nimeni. Sunt de fapt un seif fără cheie, fără ușă măcar, în miezul căruia e întuneric adânc. Aștept pe cineva destul de puternic ca să sfășie cinci centimetri de plumb și să bea întunericul dinăuntru. Nu-mi fac griji, nici speranțe: cel atotputernic e pe drum*”¹⁰. Seiful nu poate fi decât cartea, ce așteaptă să fie citită, descifrată de cel atotputernic (citorul). Să remarcăm, cucernicia limbajului – o tactică ingenioasă de care uzează scriitorul pentru a intra pe sub pielea publicului. Complexul său (de autor deposedat de har) va dispărea numai cu ajutorul lectorilor, cheia e în mâinile lor: se produce astfel o reconversie a rolurilor, asumată tacit de ambii parteneri (scriitor și cititor) ai actului ficțional. Cititorul acceptă să fie manipulat, în timp ce autorul se preface inocent, mistuit de focul creației.

Complexul impotenței creatoare determină repetarea obsesivă a incapacității de a imagina, de a ficționaliza, interconectând ideile și sentimentele conștiente cu cele inconștiente: „*Nu pot, nu mai pot însă ca, prin același efort de voință, să fac ca muntele să se prăbușească în mare. Pentru că nici n-o făceam eu, ci puterea care locuia – chiar locuia – în mine. Nu cum să scriu mai bine e problema cu care-mi frământ acum mintea, ci cum să redevin eu însumi, știind că numesc «eu însumi» ceva ce n-am fost niciodată, ceva străin mie, ceva ce lipea câte-o placă motorie pe pietre și stânci și pe lună chiar, așa-ncât ele se mișcau la voința mea, căci literatura e meditație, adică levitație și telekinezie*”¹¹. Revine în scenă alteritatea creatoare, dublul genial cu care a pierdut legătura, îl simte înstrăinat și imposibil de readus în oglinda ficțiunii. Abandonând voința de a realiza imposibilul (scriitura ilizibilă), Eul nu mai găsește puterea de a da contur imaginilor vizionare. Jurnalul este plin de astfel de mărturisiri ce pun în evidență o anchiloză a mâinii care scrie sau defectarea mașinării de produs fantasmă și vise de o abundență șocantă.

Scrisul este perceput asemenea „pulsunii de autoconservare”¹², deoarece absența activității creatoare este recunoscută ca un pericol extern, generator al angoasei: „*Eclipsă totală de creier. Și nici măcar nu profit de asta ca să studiez aura de jur împrejur. Fosta aură a fostei mele minți. Cred că pot spune că n-am mai trăit niciodată așa ceva: nu pot scrie nimic, nici un rând care să sune, fie și după cele mai joase standarde, a literatură*”¹³. Deosebit de intensă, starea de angoasă paralizază, parcă, orice activitate senzorială sau rațională. În plus, determină Eul să privească numai partea negativă a fiecărei acțiuni (fraze) și să utilizeze „orice nesiguranță în cel mai rău sens”¹⁴. Dificultatea de a regăsi obiectul pierdut – scrierea creativă/ficțională – susține tensiunea lăuntrică și, pentru a înlătura pericolul exterior, stabilește o relație simbolică, respectiv scrisul în *Jurnal*.

Fragilitatea și vulnerabilitatea scriiturii sunt puse în lumină printr-un gest aproape banal, săvârșit tot din neputință, care accentuează inutilitatea sa actuală: „*Am rupt o pagină din*

¹⁰ *Idem, Zen, Jurnal (2004 – 2010)*, București, Humanitas, 2011, p. 75.

¹¹ *Ibidem*, p. 81.

¹² Cf. Sigmund Freud, *Introducere în psihanaliză, op. cit.*, p. 438.

¹³ Mircea Cărtărescu, *Zen, op. cit.*, p. 442.

¹⁴ Sigmund Freud, *Introducere în psihanaliză, op. cit.*, p. 439.

*caiet, un sacrilegiu. N-am mai făcut asta, poate, de zece ani. Într-atât sunt de disperat. Nu pot scrie, mintea mea nu mai e nici de poet, nici de prozator, ci de gazetar, și încă de gazetar de duzină, de tabloide. Frazele mele nu mai au ritm și nu mai știu unde e soarele, ca să se topească după el. Nu știu să fi fost vreodată mai gol de idei, de viziune, de inspirație, mai incapabil să citesc textul de sub vârful pixului meu*¹⁵. Ruperea paginii sugerează pierderea respectului față de munca de scriitor, care, pretinde diaristul, s-a transformat într-o rutină tabloidă, favorizând dispariția fanteziei. Incompetența pare a fi atins toate palierele gândirii, acaparând și extensia acesteia – pixul, care nu mai umple pagina cu acel păienjenis extravagant, fiind gol și cu un caracter de improvizatie.

O importanță deosebită acordă diaristul funcției anticipative în confesiunile sale, prefigurând reacțiile publicului și dezarmându-l, atunci când găsește deja scrise eventualele sale obiecții. Scriitorul îi certifică bănuiala și-i spulberă iluzia identității perfecte dintre autor-narator-personaj, fiecare fiind un construct ficțional: „*S-a dus totul, s-a efasat, destinul meu construit cu atâta delicatețe din figuri geometrice de lemn s-a prăvălit dintr-o singură suflare a adevăratului destin. Am fost înăuntru, am ajuns până în camera interzisă, iar acum sunt iarăși afară, unde e plânsul și scrâșnirea dinților. Și stau încremenit și nu pot înțelege*”¹⁶. Purtând masca autorului trădat de propriul destin, eul ficțional continuă să refuze existența profană și nu se resemnează înafara literaturii. Mai mult, starea sa este condiționată de neputința care-l complexează și-i anihilează orice forță de a recupera drumul spre interioritatea plutonică. Deducem din strategia diaristului un efect contrar, așteptat din partea lectorului: citindu-i opera, trebuie să-l contrazică, recunoscând numai efortul creator și temerea nejustificată.

Un permanent sentiment de nemulțumire dă amploare complexului impotenței creatoare, subliniind dorința autorului de a fi mereu pe primul loc, de a i se recunoaște importanța, de a avea parte de cronici numeroase și laudative: „*Căci, de fapt, asta așteaptă orice autor care nu e paranoic: o încurajare, un semn sincer de apreciere a efortului ăstuia aberant de a scrie o carte*”¹⁷. Când i se pare că *Orbitor* a cam fost trecut cu vederea, criza se acutizează: *tăcerea înghețată* a criticilor este considerată o ofensă personală, o sfidare, un act săvârșit premeditat. Cu totul accidental, notează și câte un titlu sau o cronică elogioasă (de exemplu, metafora „Un Cărtărescu la cub” devine acceptabilă în opinia scriitorului).

Complexul „funcției” marginale

Pentru a camufla tentația unicității, scriitorul configurează un complex al „funcției” marginale, reiterând astfel soarta geniului din toate timpurile, condamnat la uitare și nefericire într-o lume ignorantă, incapabilă să înțeleagă o entitate superioară. Eul ficțional e mai aproape de spiritul frustrat al lui Kafka decât de Luceafărul eminescian (geniul recunoscut al literaturii noastre): „*Disperare deci și din această direcție. Nu sunt acceptat nicăieri*”¹⁸. Kafka se individualiza în *Jurnalul* său drept „o figură a refuzului”¹⁹, insistând asupra condiției marginale, singurătății și dificultății de a scrie.

De puține ori sunt notate în *Jurnal* evenimente literare, lansări de carte, decernări ale premiilor. Diaristul amintește sporadic de participarea la emisiuni TV sau interviuri, fără a

¹⁵ Mircea Cărtărescu, *Zen*, op. cit., p. 235.

¹⁶ *Ibidem*, p. 505.

¹⁷ Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, I, op. cit., p. 450.

¹⁸ Franz Kafka, *Jurnal*, op. cit., p. 329.

¹⁹ Eugen Simion, *Ficțiunea jurnalului intim, II. Intimismul european*, București, Editura Univers enciclopedic, 2001, p. 167.

neglija însă conotațiile negative și precizarea că le resimte ca pe o reală corvoadă. Ne-am aștepta atunci să nu tânjească după implicarea în viața socială, dar eul biografic dezvoltă o adevărată angoasă psihotică²⁰, pretinzând excluderea sa premeditată din panorama literaturii actuale: „Nu contez în nici o situație socială, nu intru în calculele nimănui, nu exist pentru nimeni”²¹. Este un adevărat afront adus unui scriitor de talia sa această marginalizare, care-l izolează într-un con de umbră sau îi impune un exil la periferia literaturii.

Să nu ignorăm exigența eului social, convins că lumea superioară din care făcea parte a dispărut odată cu el. Iar aceasta, care nu-l acceptă, este o lume mică, lipsită de iluzii și idealuri: „Întreaga mea lume a dispărut. Nu mai am prieteni, nu mai există oameni cu aceleași idei și proiecte, nu mai există însăși iluzia cea mare a vieții mele”²². Este strecurat în asemenea confesiuni sentimentul nostalgiei după anii tinereții și generația '80, care s-a convertit într-un punct de reper important nu numai pentru eul biografic; eul profund resimte cu aceeași intensitate individualitatea distinctă a perioadei respective și zvâcnetul vieții interioare.

Spaima pe care o denunță în mod agasant este cauzată de solitudine, de lipsa prietenilor și, în special, admiratorilor. Se pare că facem cunoștință cu un Robinson Crusoe postmodern: „Sunt fără nimeni alături – în lumea din afară –, împins nu la margine, ci peste margine, cu toate legăturile tăiate sau transformate în nori de fum și bule de aer (altele în lanțuri ruginite). Sunt șocat, dezorientat, astenizat...”²³ Strigătul eului respins de toată lumea ar trebui să sensibilizeze cititorii, să-i transforme în prieteni fideli, care să-i devoreze cărțile. Sau poate că eul profund se adresează direct criticilor literari, o specie ingrată, ce și-a propus să-l anihileze pe scriitorul căruia nu-i înțeleg opera.

Acuzând o faimă sterilă, pe care nu o merită scriitorul actual, diaristul continuă să-și nege identitatea construită cu atâta ambiție: „nu mai sunt nimic, social, în lumea asta care nu mai e nimic pentru mine”²⁴.angoasa nimicniciei sufocă eul biografic, retras din lumea comună cu o resemnare demnă de un spirit înalt care își sacrifică existența în favoarea creației. Este posibil să se facă referire aici și la cultura română, un cerc strâmt care-i limitează ascensiunea și, cel mai grav, nu-l valorizează suficient. Masca persecuției ascunde dorința scriitorului de a fi permanent în centru, poziție meritată pentru că a îmbogățit literatura noastră cu opere de seamă: „Socialmente sunt tot mai absent. Degeaba am scris câteva cărți frumoase. Lumea s-a schimbat în întregime și a-nghițit efortul pe care-l împingeam uneori atât de (dincolo de) departe”²⁵. Suspectarea de nesinceritate devine o certitudine potrivit mărturisirilor contradictorii sau cu subînțeles. Arta disimulării dezvăluie abilitatea diaristului de a manipula, inventa, camufla, precum și capacitatea de metamorfozare a eurilor ludice.

Aparenta resemnare tăinuiește revolta și nemulțumirea față de modul în care este privit și primit în sfera culturală. Și, în acest caz, reamintim și episoadele din afara granițelor (Germania, Franța) sau neacordarea premiului Nobel: „Frustrări din cele vechi, pe care le credeam trecute și uitate. Nu sunt nimic în lumea culturală etc. Trebuie să mă obișnuiesc (iar și iar) cu gândul că voi însemna de acum tot mai puțin. Că așa trebuie, că așa e bine. Nu mă voi obișnui însă, și fiecare nedreptate o resimt ca pe o durere difuză”²⁶. Eul nu poate suporta

²⁰ Cf. Charles Rycroft, *op. cit.*, p. 52.

²¹ Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, I, *op. cit.*, p. 353.

²² *Ibidem*, p. 364.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, II, *op. cit.*, p. 27.

²⁶ *Ibidem*, p. 99.

cu seninătate situațiile defavorabile. Chiar și imaginarea unor scenarii potrivnice îi provoacă o stare de tulburare extremă. Se preface că acceptă destinul umilinței numai pentru a fi contrazis și glorificat. Durerea pe care o simulează nu poate fi stopată decât cu admirație, recunoștință și canonizarea autorului.

Starea conflictuală menținută intenționat de eul biografic rezultă dintr-un sentiment al persecuției, pe care îl resimte fără încetare. Ca și cum un păiajen imens i-ar pândi toate mișcărilor și ar fi gata să-l devoreze la cea dintâi ezitare: „Nu știu ce-ar trebui să simt și să spun. Sunt uscat până la ultimul fir al rădăcinii mele și lumea mea e moartă. Abia acum plătesc, cu vârf și îndesat”²⁷. De aceea, diaristul anticipă ostilitatea adversarului, se ponegrește singur, își minimizează efortul ori succesul literar. Prețul notorietății este o scanare atentă a detaliilor vieții și operei, percepută ca violare din partea unui public nerecunoscător. Din această perspectivă, jocul măștilor trebuie privit ca un act necesar de apărare a intimității creatoare.

Angoasa pare a se accentua în ritmul trecerii timpului, accentuând presiunea morală și distrugând încrederea în sine și în lumea dinafară: „Trece timpul, urlă și vâjâie, îmi încinge urechile, îmi jupoaie fața. Sunt adânc disperat. Cuvintele nu-mi ajung și nu am destul creier. Nu am destulă putere ca să spun cât de disperată e viața mea, acum. Câteva zile de singurătate m-au întors pe dos. Mă trezesc, diminețile, fără să știu cine sunt, unde mă aflu (sunt într-un București sălbătic și complet distrus, un Groznai unde ți-e frică și jale să trăiești)”²⁸. Insistând asupra sentimentelor de singurătate și inutilitate, criza identitară se acutizează și pe fondul unui oraș ostil, în care nu se mai simte confortabil, nu se poate regăsi. E o disperare viscerală, care se alimentează din banalitate și vârtejul timpului, acaparând energia și capacitatea creatoare. Durerea psihică provine din emoții violente „un dor intens și fără împlinire”²⁹, care-l panichează din cauza lipsei de aer și a gândului că scriitura sa nu va fi citită de nimeni.

Construirea complexului „funcției” marginale nu exclude simptomatologia unui delir de persecuție³⁰, de care s-a folosit diaristul pentru a exprima credința „neadeverată și neinfluențabilă de logică”³¹ cu privire la anihilarea totală a operei sale de către public și critici: „Mi-e frică de ei, de primirea viitoarelor mele cărți, de faptul că s-ar putea ca în câțiva ani să nu mai fiu nimic pentru nimeni”³². Manifestarea unor asemenea temeri face credibil complexul detectat în planul diaristicii și stimulează curiozitatea publicului de a recepta opera acestui scriitor, chiar și pentru a verifica adevărul confesiunilor. Sau a-i confirma bănuielele.

Cum receptăm aceste complexe accentuate până la brutalitate? Trebuie să ținem cont inevitabil că există un eu ficțional, care propune un joc de măști subordonat intertextualității. Prin urmare, vom accepta interferența ficțiunii cu autoficțiunea „Mă mișc cu adevărat ca-n vis”³³ și supremația funcțiilor inconștiente: „Viziunea pe care am avut-o din adolescență: sunt între două plăci masive de metal, infinite ca întindere. Deocamdată ele sunt la kilometri distanță, dar se apropie constant. Oricât aș zbura într-o parte sau alta, sunt tot la mijloc, între ele, căci ele sunt tot ce există: universul e scindat pur și simplu în două, pe toată

²⁷Ibidem, p. 82.

²⁸Ibidem, p. 157.

²⁹Ibidem, p. 346.

³⁰Cf. Charles Rycroft, *op. cit.*, p. 86.

³¹Ibidem, p. 85.

³²Mircea Cărtărescu, *Jurnal*, II, *op. cit.*, p. 129.

³³Ibidem, p. 268.

întinderea lui, ca să mă prindă la mijloc. Grosimea plăcilor e infinită, și ceva le-mpinge constant una spre alta. Vor fi odată atât de aproape încât îmi vor atinge pielea, apoi am să le simt presiunea pe toate oasele”³⁴. Așa-zisa viziune proiectează imaginea ființei care este zdrobită între forța Eului și Supraeului, încercând din răspuțeri să mențină echilibrul.

Fiind o instanță inconștientă, Supraeul propulsează în inconștientul individului un sentiment de culpabilitate, care acționează atât de puternic, încât îl determină să se autopedepsească prin asumarea propriului eșec: „Mi-e, oricum, indiferent totul. Viața mea se ruinează și nimic nu mai înseamnă ceva. Nu mai cred în mine, ca un posibil om central, ca un posibil embrion viu”³⁵. Falsitatea acestor mărturisiri se întrevede în acțiunile conștiente, efortul continuu, dăruirea cu care scrie, dorința de a se autodepăși, dar și ambiția, orgoliul, popularitatea, privite ca o răsplată a meseriei de scriitor.

Cititorul asistă, în plan ficțional, la autodistrugerea autorului printr-o sinucidere mascată, o automutilare, ce are menirea de a minimaliza culpabilitatea ce-l sufocă în plan inconștient: „Nu, totul e exact așa cum spune cel mai imbecil dintre realiști: trăiești și mori, iar după moarte e atât întuneric, încât nici luminița vieții tale n-a putut, n-a avut unde și când să existe. Nimic nu există și n-a existat vreodată. Sunt deja, de pe-acum, aruncat în groapa comună și acoperit de var. Știu acum că nu voi cunoaște adevărul, că nu sunt iubit [...]. N-a existat vreodată om mai părăsit, mai nefericit, mai nenorocit decât mine”³⁶. Supraeul imaginează o altă *Weltanschauung*, în dezacord cu filosofia de viață obișnuită, căreia Eul trebuie să i se conformeze. Cert este că naratorul refuză linearitatea destinului, o curgere lentă a vieții înspre moarte și, apoi, uitarea totală. Se manifestă sceptic, pesimist, neîndurător, putând o mască rigidă, afișând detașare și autoironie amară.

Concluzii

Autorul de astăzi este unul călit de disprețul contemporanilor, așa că poate privi cu luciditate posteritatea, care nu va fi mai blândă cu el. Naivitatea Eului este sever contrazisă de Supraeul inflexibil: „Da, dar până la urmă rămân cărțile», îți spui umilit și auto-consolator, după ce ai încasat-o mai rău ca de obicei. Slabă speranță. E-adevărat, după moarte nu mai ești concurent cu cei vii, dar nici nu-i mai interesezi. Te-ai dus, dus ești, cu toate cărțile tale după tine. Cea mai prostească iluzie e să crezi că posteritatea îți va face dreptate”³⁷. Într-o societate în continuă degradare culturală, numărul valorilor va scădea, în timp ce non-valorile vor avea grijă să terfelească și numele marilor scriitori.

Montajul narcisist întretesut în discursul diaristic relevă importanța imaginii de sine pentru eul cărtărescian, care, în procesul de auto-oglundire centrat pe eul creator, resimte nevoia unui feedback favorabil din partea publicului-oglundă: „Sunt Mircea Cărtărescu, trebuie să scriu asta din când în când”³⁸. În absența acestuia, apare privirea interiorizată, capabilă să reveleze adevărul abisal, expresie a plenitudinii ființei umane.

Stând mărturie multiplelor frământări interioare, reale sau imaginate/fabricate, jurnalul cărtărescian ne lasă să înțelegem că numai scrisul este antidotul impasului creator „Scriu aici rândurile astea ca pe un ritual, ca pe o datorie sacră”³⁹. Recursul la diarism e un fel de scris

³⁴ *Ibidem*, pp. 246 – 247.

³⁵ *Ibidem*, p. 72.

³⁶ *Ibidem*, pp. 225 – 226.

³⁷ *Ibidem*, p. 130.

³⁸ *Ibidem*, p. 192.

³⁹ Mircea Cărtărescu, *Zen, op. cit.*, p. 81.

cathartic, o terapie ritmică practică de autorul convins că scrisul îl va elibera de complexe inhibitorii. Cum receptăm aceste complexe accentuate până la brutalitate? Trebuie să ținem cont inevitabil că există un eu ficțional, care propune un joc de măști subordonat intertextualității. Prin urmare, vom accepta interferența ficțiunii cu autoficțiunea „Mă mișc cu adevărat ca-n vis”⁴⁰

Acknowledgements

„Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „**SOCERT. Societatea cunoașterii, dinamism prin cercetare**”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investește în Oameni!**”

BIBLIOGRAPHY:

- Cărtărescu, Mircea, *Jurnal*, I (1990 – 1997), București, Humanitas, 2001
Cărtărescu, Mircea, *Jurnal*, II (1997-2003), București, Humanitas, 2001
Cărtărescu, Mircea, *Zen. Jurnal* (2004 – 2010), București, Humanitas, 2011
Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene* (traducere, studiu introductiv și note de dr. Leonard Gavrilu), București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980
Kafka, Franz, *Jurnal* (traducere din limba germană și note de Radu Gabriel Pârvu), București, Editura RAO, 2007
Laplanche, J; Pontalis, J.-B., *Vocabularul psihanalizei* (traducere de Radu Clit. Alfred Dumitrescu, Vera Șandor, Vasile Dem. Zamfirescu), București, Humanitas, 1994
Simion, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, București, Editura Cartea românească, 1981
Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim*, I – III, București, Editura Univers enciclopedic, 2001
Rycroft, Charles, *Dicționar critic de psihanaliză* (traducere din engleză de Sofia Manuela Nicolae), București, Editura Trei, 2013

---

⁴⁰Idem, *Jurnal*, II, p. 268.